

КНИГОВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА ОГІЄНКА В ЕМІГРАЦІЇ

Бурсак Ірина

*здобувачка першого(бакалаврського) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янука»*

Миرونюк Валентина

*кандидатка філологічних наук, доцентка,
завідувачка кафедри теорії і
методики журналістської творчості
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янука»
м. Рівне, Україна*

Іван Огієнко, визначний український учений, один із фундаторів національної освіти в Україні, церковний, громадський і політичний діяч. Видавнича спадщина Івана Огієнка містить ідеї, які можуть прислужитися в нинішніх умовах реформування та оновлення змісту освіти.

Важливими в контексті порушеної нами проблематики є розвідки М. Тимошика «Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження: Не друковані твори Івана Огієнка вийдуть незабаром в Україні заходами видавничої справи», А. Марушкевича: «Науково-педагогічна спадщина Івана Огієнка», «Іван Огієнко – організатор освітнього життя у 1918-1920 роки».

Вагому спробу книговидавничої діяльності Огієнко зробив у невеличкому польському містечку Тарнові, де він опинився після вимушеного полишення наприкінці 1920 року Кам'янця-Подільського.

Ще в Києві Іван Огієнко багато працював з церковними книгами. Епізодично займався цим і в Кам'янці-Подільському, збираючи матеріал для майбутніх, власних книг. А вже з Тарнові вирішив, що прийшла пора свій давній задум активно реалізувати. Лише протягом 1921 року Огієнко, в одній особі поєднуючи обов'язки редактора, коректора, автора, менеджера, видав у своєму видавництві сім власних книжок. Це «Українська вимова богослужбового тексту. Правила і зразки вимови», «Український православний молитовник», «Як Москва взяла під свою владу Церкву Українську», «Як Москва знищила волю друку Києво-Печерської лаври», «Як цариця Катерина обмосковлювала Українську Церкву», «Світовий рух за утворення живої народної національної церкви», «Українська

Пересопницька Євангелія 1556 р.». Того ж року в цій серії побачили світ книги й інших авторів. З-поміж них – «Українська справа на Вкраїні» В. Біднова, «Український церковний стиль» І. Пеленського.

Ці книги мали покласти початок цілій бібліотечній серії, яка за кількістю наявних рукописів уже налічувала більш ніж півсотні назв. На різних етапах редакційно-видавничої роботи перебували ще кілька рукописів І. Огієнка: «Церковне життя в Європі за останні роки», «Українські братства та їх історія», «Церковний рух на Вкраїні», «Українські шкільні молитви», «Зразки українського церковного діловодства», «Українська автокефальна церква: її» завдання і організація». Планувалося до друку й таке цікаве видання як «Закони Української Народної Республіки про Українську Автокефальну Церкву» [1, с. 59].

То був потужний і благородний задум – розповісти своєму народові правду про насильницьку русифікацію, а також створити умови – шляхом перекладу богослужбових книг – для поступового переведення відправ у церквах українською мовою.

Звичайно ж, видання такої кількості україномовної літератури потребувало значних коштів. І на їх пошуки тратилося у видавця немало зусиль. Як. правило, то були благодійницькі внески, і не лише українців-емігрантів, а й чужинських меценатів, які робили це, зважаючи на авторитет Івана Огієнка [3, с. 68].

Україномовне видавництво Івана Огієнка у польському місті Тарнові – цікава, вагома, але практично ще не досліджена сторінка в історії українського друкарства, журналістики та й культури в цілому.

Розгорнути сповна діяльність свого видавництва у Тарнові Огієнко не зміг. Емігрантська доля спонукала знову в дорогу. І цього разу, як і раніше, найбільшим дорожнім скарбом були його незакінчені рукописи, верстки, плани-проспекти. А ще – нові задумки широко поставити справу популяризації україномовних студій через заснування спеціальних періодичних видань і окремих бібліотечних серій. За це учений гаряче взявся після переїзду до Варшави (переживши тяжкий період митарств у Винниках та Львів).

У січні 1933 року вийшло друком перше число науково-популярного місячника, присвяченого вивченню української мови – «Рідна мова». Одночасно працюючи над черговими випусками «Рідної мови», з 1935 року Огієнко приступає до організації видання науково-літературного місячника «Наша культура». В рекламній листівці, розісланій зацікавленим особам, було зроблено програмну заявку майбутнього часопису: «В нашому культурному житті давно вже болоче відчувається брак такого журналу, що академічно спокійно й об'єктивно та глибоко науково висвітлював би всі ділянки нашого духовного життя, і свої здобутки охоче й любовно ніс би до широких мас нашого громадянства. Сила нації – в силі її культури, а тому ми всі, хто тільки працює на культурному полі, мусимо збільшити свою

працю для підняття духовної культури нашого народу. Головний редактор і видавець проф. Іван Огієнко».

Програма нового часопису передбачала систематичне висвітлення тематичних проблем за такими напрямками: наукові й науково-популярні статті з усіх ділянок духовної і матеріальної культури: література, історія, історія церкви, мистецтво, філософія, богословство, мовознавство, етнографія, право, археологія, палеографія, педагогіка, архітектура; літературні твори прозаїків та поетів; мемуаристика; критичні огляди наукових та літературних творів; бібліографічні огляди газетно-журнальних книжок і книжкових новинок [3, с. 101].

Дбаючи про безумовний авторитет нового видання серед читацького загалу, повноту й глибину охоплення заявленої тематики, видавець найперше залучив до редакційної колеги авторитетних у світі вітчизняних, учених та громадсько-політичних діячів (М. Возняка, В. Шурата, Д. Антоновича тощо).

Згодом визрів задум підготовки й видання 30-томної «Бібліотеки українознавства». Про це були повідомлені україномовні читачі з усього світу через «Нашу культуру» (№ 7 за 1936 рік). Передбачалося щорічно видавати по шість томів, кожний з яких містив би закінчену науково-популярну працю з тієї чи іншої галузі українознавства. А до переліченої вище тематики, що піднімалася «Українською культурою», додавалися географія, статистика, психологія, музика, спів, друкарство.

Видавничий проект «Студії до української граматики» Огієнко вдалося реалізувати повністю у Варшаві. Вийшло десять окремих книжок, що містили кожна «закінчену наукову монографію з обсягу української мови чи з наук, близьких, до неї». Видавав він цю бібліотечну серію разом з професором Р. Смаль-Стоцьким [1, с. 47-49].

З переїздом до Канади почався новий етап видавничої діяльності Івана Огієнка, який тривав практично до початку 70-х років. Уже в листопаді 1947 року почав виходити, редагований Іваном Огієнком, місячник «Слово істини». Незважаючи на те, що нове видання слугувало, передусім, висвітленню релігійних питань діяльності українських громад, там знаходилося місце й публікаціям з історії та сучасного становища України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Марушкевич А.А. Науково-педагогічна спадщина Івана Огієнка: Монографія. К.: Правда Ярославичів, 1998. 339 с.
2. Огієнко І.І. Історія українського друкарства.К.: Либідь, 1994. 445с.
- 3.Тимошик М. Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження: Не друквані твори Івана Огієнка вийдуть незабаром в Україні заходами нещодавно створеної в Києві Фондації його імені. *Книжковий огляд*. 2003. № 1–2. С. 68–74.